

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 29—30

Oslo, 20. juli 1944

56. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Vår tro. — Sigvat Skalds heimkomst. — Kjenn din religion. — Søndagen i kristendommens første tider. — Vær med på å skape den nye verden. — Katolsk kristenliv.

VÅR TRO

Av Mgr. K. Kjelstrup.

*Vi har en tro, og ingen sjel
dens rike dybder måler.
Den gir oss ved Guds nåde del
i sannhetslysets stråler.
Vi kaller den med fryd «katolsk»,
fordi den alle steder
er én og samler alle folk
om Kristi stedfortreder.*

*Vi har en tro, og Gud skje takk
for alt hva den oss skjenker
når vi av syndens beger drakk
og sukker i dens lenker.
I hjertefredens sakrament
hver sjelens vunde læges
og ved Gud nådes alterbord
vårt hjerte vederkveges.*

*Vi har en tro som skjenker trost
hver gang vårt hjerte klager,
når dødens engel gjør sin host
i sorgens tunge dager.
Den minner om at kjærlig bønn
kan lindre kval og kvide
i mellomstedets lutringsild
hvor mang en sjel må lide.*

*Vi har en tro, og den er skjønn —
en arv fra våre fedre —
den lærer oss i sang og bønn
Marias navn å hedre.
Hun bar jo i sin omme arm
Guds egen sønn den blide,
og ingen har vel lidt som hun
med ham i kval og kvide.*

*Vi har en tro som bærer bud
fra fedrelandets strender
hvor helgenskaren står for Gud
og bønnens virak brenner.
I evighetens klare lys
den ser vår kamp her nede,
og under døgnets strev og strid
den ber for oss med glede.*

*Vi har en tro, så sterk og stor
som gjennom sekler skinner
med glød fra martyrskaens kor
og glans av store minner.
Gud signe rikt dens vitnehær
som gjennom storm og trengsel
gjør livet rikt og vegen klar
for fromme sjelers lengsel.*

Gottlieb W. Rieber-Mohn:

Sigvat Skalds heimkomst.

EN SKISSE TIL OLSOK 29. JULI

I.

Hvem var egentlig Olav Haraldsson? Siden den kildekritiske historieforskning har vunnet terreng her heime har dette spørsmålet vært stilt gang på gang, og alltid utløst de lidenskapeligste diskusjoner om helgenkongens personlighet. Særlig omkring Stiklestadjubileet i 1930 gikk stridens bølger høyt, og spørsmålet ble tatt opp til behandling på meget bred basis. En har forsøkt å gå bak symbolene, bak riksbyggeren, bak helgenen og martyren for der å finne hans egentlige karakter, men spørsmålet er mer enn komplisert, ikke minst fordi kildene er så mange og uensartete. Der er de rent kirkelige kilder som Tjodrek Munks latinske Norgeshistorie og erkebiskop Eysteins samling av fromme helgenlegender, alt sammen stoff som tidlig ble forkastet av den kritiske forskning som verdiløst. Dernest er det Snorres Olavssagaer, hvis troverdighet det er blitt røkket atskillig ved de siste decenniene, og som på visse punkter synes å være nærmest fritt diktet helteroman. Og den mest radikale fløy har ut fra et materialistisk historiesyn søkt å fremstille helgenkongen som en slu og brutal pengepolitiker, uten såvel hellighet som ideelle motiver i det hele tatt. Det hele er kort sagt temmelig forvirrende.

No viser det seg imidlertid at en i hovedkilden til Olav Haraldssons liv og personlighet, nemlig Snorres sagaer, kan peke ut et bestemt element som ifølge sin art har særlig krav på troverdighet, og en bestemmelse av Olav ut fra dette stoff alene skulde således gi en meget god pekepinn. Det gjelder skaldekvadene, som er samtidige vitnesbyrd i bundet, fast form, og med tilnærmedesvis uforanderlig overlevering. En skald kunde framsi kvad hvor nan forherliget og idealiserte sin høvding's bedrifter og egenskaper, men han kunde ikke si noe som umiddelbart av tilhørerne ble erkjent som riv ruskende galt, det vilde være hån og ikke hyldest. Det var Snorres arbeidsmetode at han bygget opp sine sagaer omkring de kvadene som var overlevert ham, vi har med andre ord her å gjøre med sagemesterens egne kilder. Studerer vi derfor Olav slik som han avspeiler seg i diktningen til dem som daglig omgav ham, opplevet ham og delte hans liv i gode og vonde dager, har vi dermed et glimrende, og trolig underverdert tilfang til bedømmelse av hans egentlige personlighet. I seg selv er hele Olavssagaen på ingen måte noe offer av intellektet — samtidig med å være en mesterlig heltebiografi, er den like nøkternt og psykologisk oppbygget som hele den øvrige gode islandske tradisjon. Men uansett Snorres eventuelle tendens, hadde han bare gitt oss kvadene slik som

han har gjort det, vilde de ha nøytralisert og dementert enhver grov fortegning. Direkte og indirekte forteller skaldekvadene i høy grad om hvor dypt og i hvilken retning Olav Haraldsson påvirket sine omgivelser. For om en høvding kan inspirere sine skalder til å prise hans kraft, berømme hans sluhet, telle alle hans vunne slag, (og fortie hans tapte), regne opp alle hans fienders ynkeligheter, så kan den samme høvding ikke skape et miljø av troskap og hengiven kjærlighet, av religiøs løftet-het og grepethet uten at dette er noe som også stråler ut fra hans egen personlighet. Derfor verifiseres Snorres syn på Olav Haraldsson som Olav den Hellege i alle vesentlige trekk ved de førstehåndsberetninger han kan sitere fra kongens hoffskalder, og da i første rekke fra den strålende, umiddelbare kunstnersjel som skjuler seg bak navnet Sigvat Tordson Skald.

II.

«Fager er lien» sa Gunnar fra Lidarende. Bak ham lå havet med frihet og frelse fra fiendens vold. Vennene maser utålmodig på ham, velment: Det er høy tid, du må dra! Banemennene dine kan nårsomhelst omringe deg! Men han er døv for tilropene deres, der han i et eneste langt åndedrag suger inn heimstavnens blide skjønnhet, «gule åkrer og hågrønn vold, — jeg vil ri heim igjen, og ingensteds fare!» Det var døden, — for islendingen var døden i heimlandet kjærere enn et liv i landflyktighet.

Ikke lenge etter Olavs fall på Stiklestad stod en landsmann av Gunnar fra Lidarende for første gang på norsk jord igjen etter et langt fravær, denne jord som hadde utgjort hans annet fedreland, og fra lepene hans falt det noen ord som er bevart for ettertiden, noen vemodsfylte, triste verselinjer:

«En mann seg ønsker døden / når han mister møens favntak.
For dyrt kjøpt er elskov / om for den døde man gråter.
Med bitre tårer feller / for sin herre fluktredd gjeving.
Sorgen vi led, vi kongsmenn / er større enn sorg for kvinner.»

Før hadde han boltret seg i opprinnelighet, kunstnergledde, i kåte, naturberuste kvad, i ungdommelig livsbejaende fryd hadde han prist den friske seilas «når stiv kuling strammet seilet» på vikingekongens skip, rideturer i sommernettenes skumring og måneskinn «når natt og dag møtes», skrytt litt for

kvinnene om krigerdåd og vandringer på «bratte lange stier» og «gamle veger», sendeferder land og strand rundt og i det fremmede. No var det en moden og merket mann som gikk dystert omkring og mintes. Det var skjedd noe avgjørende i hans liv, noe som hadde skjøvet ham ut av hans bane. Bak ham lå en lang utenlandsreise, en pilgrimsferd til Rom. Han hadde vært trett av kamp og flakken omkring, så da Olav Haraldsson i 1028 opplevde sin politikks sammenbrudd og måtte flykte fra landet med sine få trofaste hadde han med tungt hjerte gått til kongen og blitt løst fra hans følge for å «ta den vigde stav» og be for Olavs gode sak i det hellige Rom. Og derute i det fremmede hadde han bare lengtet etter den dagen da han skulde se sin herlige høvding igjen. En tid etter at han var brutt opp fra Den evige Stad for å dra heim, hendte det seg at han på en av fjellovergangene i Alpene spurte nytt fra Norge, trolig med en norsk Romafarer for sydgående. Han kunde berette for Sigvat om kong Olavs gjenerobringforsøk, og rullet så opp hele Stiklestad dramaet for ham.

Det må nesten ha knust ham. Det betydde sammenbruddet for alle hans herlige framtidssyner, heimreisen er med ett blitt så hensiktsløs, og over hans lepper bryter det seg veg et smertelig skrik av sorg over ham som no er borte. Det får seinere form, hans egen kunstneriske form:

«Min sorg vil sprengre brystet / og bleik som bast
jeg går her
jeg minnes må de dager / da min lovpriste herre
med oss så ofte leikte / omkring på odelsgårder.»

Flateyrbok forteller om Berse Skaldtorvasson som var i følget hans, at da han spurte kong Olavs død, «ble han rød som blod, gikk tilbake til borgen (Rom) til Peterskirken og døde der av den sorg som den hellige Olavs fall voldte ham».

Men den andre, Sigvat, drar videre, og no er han framme. Den første, knugende smerten har fått tid til å bunnfalle seg, og i sjelens sorgfylte havblikk veller no minnene opp i ham da han ser disse lier og fjorder hvor han har ferdes med kong Olav, — den uforglemmelige kong Olav. Lien er ikke lenger fager, solen griner sykt til ham, landet ligger like som nakent og røvet, det lytter, det venter ham som aldri kommer tilbake:

«Når knarrer bar meg om landet / så lenge Olav
levde
smilte langs hele Norge / stupbratte fjell og kleiver.
Men fra jeg fikk sorgen i hjertet / og saknet kongens
vennskap
fant jeg at ublide var de / alle lier i landet.»

III.

Den kirkelige orienterte saga, Passio Olavi, Olavs-officiet og alle av dem inspirerte kilder gir oss en sterkt stilisert Olav, en ensidig helgenforenkling hvis effekter ofte er etter europeisk mønster. Det er ikke noe bevisst supressio veri, det er litterær uformu-

enhet, mangel på det psykologiske skarpsyn som hører en meget seinere tid til. Først med Snorre kommer den psykologiske Olavsframstilling, en menneskeskildring så overbevisende og fullkommen at den har vakt forskernes mistenksomhet, at den tross alt skulde være konstruert. Det er Sigvat skalds kvad som ikke minst viser at Snorre har rett når han lar den unge, brutale vikingehøvding utvikle seg til kristen statsmann og hersker, for til slutt underfullt å avklares til helgen, slik at hans nærmeste finner øyeblikkelig og naturlig utløsning for sitt undrende savn når folket og den nybårne norske katolske kirke i kor erklærer: Han var en hellig mann! I Sigvats følsomme, lettpåvirkelige kunstnersinn har disse tre faser avtegnet seg likesom i et spill.

Sigvat er kommet til ham som ung og ivrig, en mørkøyet kunstnerisk begavet islending som hadde funnet sitt festlige ideal:

Hør på mitt kvad, herre / som herjer med svarte
skuter
jeg k a n dikte, konge / og en skald kan du eie!

Han har fulgt Olav på hærferdene hans, og hovedmotivet i hans kvad i denne perioden er selvfølgelig kampens rå realiteter, en alt annet enn bløtaktig dvelen ved det blodige og det ville. Han er en kampglad og charmerende artist, hans malende, jublende kampbilder er umiddelbare, impressionistiske skisser, grepet og formet i ett sekund, — flott, chevaleresque:

«På oss i den lysende konges / følge så jeg lystig
svale brynjer henge / fra herdene, hard var striden,
og mens pilene suste / mitt svarte hår jeg gjemte
under den velske hjelmen / Min venn: slik var vi
rustet!»

Det er lik som flyter tykt i sjøen, ravner som får blod å drikke, ulver som tuter sultent mot enno varme mannekropper, — triumf og væ victis.

Men der kommer andre toner til, en ny fase som er et speilbilde av kongens egen utvikling. Han ser riksbyggeren i Olav, mannen med det høye kall, ser dette som Fredrik Paasche har gitt et både vakert og treffende uttrykk når han sier at «Olav Haraldsson er, åndelig talt, den første Herrens salvede i vårt land». Da han reiser i politisk misjon til Sveakongen tar han avskjed med Olav i noen vers som er fulle av viten om verdien av kongens mektige og betydningsfulle personlighet:

«Gud la deg vokte landet / du eier, sterke konge
for til det er du børen. / Dette er mitt ønske.»

Sigvat er døpt som barn, og det er underlig å se hvordan Olav Haraldssons bevisste sammensmeltning av Guds og kristendommens sak med hans egen norske politikk blir øyeblikkelig oppfattet og ureflektert grepet med begeistring av Sigvat skald. I den grad, at da Olavs stjerne begynner å dale og venene én for én sviker ham snedig og kynisk, er Sigvat ikke i tvil om at dette er mer enn utroskap mot

Kjenn din religion.

Av A. J. LUTZ. O. P.

E. Den Hellige Ånds gaver.

Med all den åndelige kraft som nåden i alminnelighet meddeler oss til vårt religiøse og til vårt moralske liv, hender det allikevel at en kristen undertiden ikke er sin oppgave voksen. Vår plikt kan være særdeles vanskelig, livets byrde særdeles tung, vår syndige naturs motstand usedvanlig hårdnakket, slik at den trette sjel i sin forvirring og avmakt er fristet til å gi opp. Eller en kristen kan ha fått av Gud en livsoppgave i Kirken eller i det politiske samfunn som overgår det alminnelige. Guds krav kan være så store eller de vilkår vi lever i kan være så tunge at vår kraft svikter, hvis ikke Gud selv griper inn og løfter oss opp over vår begrensning. Denne overnaturlige hjelp som sjelen da får, kalles inspirasjonen av den Hellige Ånd eller den Hellige Ånds gaver. Ved disse inspirasjoner blir sjelen oppløftet til et høyere plan. Den står direkte og likesom passiv under mysteriets herredømme. Ikke passiv i samme forstand som kvietistene, Molinos, madame Guyon og andre mente, nemlig at de åndelige livsfunksjoner blir tilintetgjort og at sjelen synker ned i en total likegyldighet med hensyn til sin evige salighet. Guds nåde virker ikke drepende eller sløvende, men livgivende. Sjelekraftene blir altså ikke uvirksomme, men deres energi går helt opp i å ta imot Guds virken. Fra det etiske plan blir sjelen oppløftet til det mystiske. Alt det vi kaller mystikk, alt det hemmelighetsfulle vi møter i hellige menneskers tenkning, bønn og handlinger, og som gir oss likesom et inn-

drotten, det er synd, (og det er noe nytt i den norrøne ånd!), det er svik mot Guds sak:

«Jeg vet at hver som selger / for gull sin gode herre
engang vandrer til svarte / helvete, og er verdt det.»

Han ikke bare følger sin store høvding til det siste, han lar også sitt sinn likedannes med kongens, modnes med kongens og renses til den dype innsikt i Stiklestads betydning. Til å erkjenne dette, at hvete-kornet måtte falle i jorden og dø for å bære den rike frukt. Spontan er hans tilslutning til helgenkåringen, det er tonen han lenge har søkt som plutselig fyller tomrommet i hans sjel og utløser alt hva samværet med Olav har gitt ham i en hyldest til den hellige:

«For drotten med godt hjerte / er gull-lagt skrin
no laget

Hans hellighet jeg roser / hos Gud i himlen er han.»

Han har visst det før han så undrene, så helbredel-sene av de vanføre og blinde ved kongens grav.

trykk av Guds nærhet, bunder i den Hellige Ånds gaver.

Disse gaver er mangfoldige etter de mangfoldige krav som livet kan stille. Men de kan alle føres tilbake til de syv grunntyper Isaias nevner som Frelserens egne karaktertrekk. «En kvist skal skyte fram av Isaias stubb, og et skudd skal vokse fram fra fra hans røtter. Og Herrens Ånd skal hvile over ham, visdoms og forstands ånd, råds og styrkes ånd, kunnskaps og fromhets ånd og gudsfryktens ånd skal oppfylle ham» (Isaias 2, 1—3).

Gudsfryktens gave innbefatter både den hellige ærefrykt for Guds majestet og den barnlige frykt for synden, som får oss til å unngå synden, ikke av frykt for straffen, men av kjærlighet til vår himmelske Fader og til den lidende Frelser. En underfull hjerterenhed er virkningen av denne gudsfrykt.

Styrkens gave er en guddommelig energi som Gud sender sjelen for modig å holde ut i de største lidelser og trengsler, især for ikke å svikte Kristus når verdens makter prøver å tvinge oss til frafall.

Den barnlige fromhets gave lærer oss å be med den inderligste hengivenhet og med barnlig tillit, ikke først og fremst for å oppnå Guds gaver, men framfor alt for at vår himmelske Faders navn må bli herliggjort, at hans rike må komme, at hans vilje skal skje.

Rådets gave bringer oss lys når alt er mørkt, når all menneskelig klokskap svikter, når vi er likesom kommet inn i det uvegsomme og ikke vet hvordan vi skal handle for å være tro mot Gud. Den Hellige Ånd sender en stråle fra Guds åsyn, slik at vi med

Sorgen fra den morgenen i Alpene da det tunge budskapet nådde ham løsner etterhvert sitt isgrep om hjertet hans, og hans kunst stiger til begeistringens høyder omkring Olavs apoteose:

«Hvor har folk vel fremre / fyrste kjent i verdens nordre ende? Kongen / døde alt for tidlig!»

Det er noe mer enn heltedyrkelse, det er kristendom. Fredrik Paasche har i den samme forbindelse pekt på hvordan såvel Sigvat skald som Toraren Lovtunge «ser Gud som kilden til all St. Olavs kraft». For kongens fiender løstes gåten ved hans død, hans hellighet tvang dem i kne, hans sverd maktet det ikke. Det er forunderlig og stort. Men der er noe som er større. Det er større at hans venner som kjente hans svakheter i det trivielle hverdagslige, at også de knelte og erkjente at han var «en helligdom». Det viser at selv de skarpeste og mest kritiske øyne, de øyne som ingenting var skjult for, i Olav Haraldsson hadde sett åpenbart Hellig Olav, — Guds salvede og Norges evige konge.

Søndagen i kristendommens første tider.

Ved pater LEO van EEKEREN O. F. M.

Vi behøver bare å se litt på den gamle kristne litteratur for å overbevise oss om at de første kristne hadde stor aktelse for søndagens helligholdelse. Allerede i den hellige skrift finner vi de første tegn på det. Apostelen Johannes taler i åpenbaringsens Bok om Herrens dag og det framgår av hans ord at den ble feiret slik. (Ap. B. 1, 10). I Apostlenes Gjerninger ser vi at de troende samles den første dag i uken for å bryte brødet. (Ap. Gj. 20, 7). Det står altså fast at de første kristne allerede i apostlenes tid begynte å feire søndagen istedenfor jødernes sabbat. Dette skjedde især etter apostelkonciliet i Jerusalem og etter året 70. Apostelkonciliet gav de nødvendige forskrifter som de kristne måtte oppfylle blant hedningene; men blant disse forskrifter ble den jødiske sabbathelligholdelse ikke nevnt. Omtrent året 70 skilte de kristne seg fullstendig ut fra jødene. Den jødiske lov kom i bakgrunnen og dermed også sabbatens helligholdelse, især hvor de fleste kristne ikke var omvendte jøder. På de steder derimot hvor de fleste var jødekrystne holdt sabbatens helligholdelse seg lengst, også ved siden av søndagen. Søndagens opprinnelse må vi søke i Jerusalem.

Navnet.

Det spesifikk kristne navn for den første dag i uken

ett ser den rette veg og føler oss likesom ført ved hånden av Gud selv.

Vitenskapens gave vegleder vår religiøse tenkning for at vi kan skjelve mellom Guds åpenbarte sannhet og menneskelige påfunn. Den samme gave gir oss innblikk i den skapte verden for å vise oss dens storhet som en åpenbaring av Guds allmakt og visdom og skjønnhet, men også for å vise dens håpløse avmakt til å gi vårt hjerte hvile.

Forstandens gave er en dyp sans for de guddommelige realiteter, i åpenbaringsens ord, i Kirkens dogmer og liturgi. Alle de former som det guddommelige ifører seg for å komme til oss, blir mer og mer gjennomsluttede. Mysteriets dunkelhet forsvinner ikke, men mysteriet står klarere og klarere for sjelen som det usigelige og allikevel som den ene store virkelighet.

Visdommens gave gir sjelen en enno høyere gudsopplevelse. Troens mysterier blir da ikke bare dogmer som vi i lydighet bøyer oss for på grunn av Guds og Kirkens autoritet, og hvis skjulte innhold vi griper med forstandens gave. Nei, de blir like som kilder med levende vann som velder fram fra den troende sjels dyp og fyller den med en vidunderlig fornemmelse av lykke, kraft, harmoni, frihet og fred, «den fred som overgår all forstand» (Fil. 4, 7).

er «Herrens dag» både i østen og i vesten; på gresk (Kyriaké) og latin (Dominica). I den gamle kristne litteratur er dette navn så alminnelig at det er tilstrekkelig bare å vise hen til skriftet «Didaché» skrevet i slutten av det første århundrede. Her blir de kristne innbudt til å feire den hellige eukaristi på Herrens dag. Dette navn hadde i de første århundrer fått en slik hevd at man bare unntagelsesvis møter et annet navn for søndagen. Slik bruker f. eks. apologeten St. Justinus i sin første apologi, hvor han henvender seg til hedningene, det hedenske navn «solens dag», søndag. Romerne hadde jo under den østerlandske innflytelse ved republikkens undergang overtatt den østerlandske planetuke og innviet dagene til Saturnus, solen, månen, mars, Mercurius, Jupiter og Venus. P. g. a. sine astrologer trodde de at stjernene hadde en mektig innflytelse på menneskenes skjebne. St. Justinus angir som en av grunnene til at de kristne har valgt seg søndagen til sine møter, at dette er den første dag som Gud har forvandlet til lys. Seinere har man forsøkt å gi navnet søndag en kristen betydning, især under de første kristne keisere. St. Ambrosius gir den følgende symbolske betydning som også kan gjelde for oss: «Herrens dag er en verdig festdag for oss, fordi Frelseren på den dag som en oppgående sol, etter å ha jaget bort mørket, begynte å stråle i oppstandelsens lys. Derfor blir også denne dag kalt søndag, fordi Kristus, rettferdighetens sol som er gått opp for oss, opplyser den.» Etter ediktet i Milano (313) da så mange hedninger omvendte seg og de kristne keisere brukte dette i begynnelsen hedenske navn for Herrens dag i sin lovgivning, har navnet «søndag» også fått innpass hos de kristne i det fjerde og femte århundrede. Men deretter har dette navn igjen måttet vike for det opprinnelige navn «Herrens dag» som inntil den dag i dag blir brukt i Kirkens språk.

Søndagens karakter.

Alltid hadde Herrens dag karakter av en festdag. Apostlenes gjerninger synes å hentyde til den første dags festlige karakter ved å tale om de mange lys ved søndagens møter. «Der var mange lamper i den sal vi var samlet i.» (Ap. gj. 20, 8). I hvert fall kaller Tertulian Herrens dag uttrykkelig en gledesdag og mener derfor at faste og knelende bønn ikke passer på den dag. Kirken har holdt fast ved det. Faste og abstinens faller bort på søndagen. Bønnen «preces dominicales» og Maria antifonene og likeledes Angelus-bønnen ber man stående. Gjenstand for denne ukentlige festfeiring var Herrens oppstandelse som er kronen på Kristi frelsesgjerning, og for hver Kristen et underpant på hans egen oppstandelse fra syndens grav, ved den hellige dåp. En stadig tilbakevendende påskefest som derfor samtidig gjelder som dåpsfest. Søndagsfeiringen kunde derfor bli selvstendig oppbygget som minne om den fornyede skapelse ved Kristus på ruinene av den jødiske sabbatslov, som var innstiftet til minne om den materielle skapelse i tidens begynnelse, men som ved fariseernes forkvakling var blitt en utålelig byrde. Man gav derfor avkall på sabbatsfeiringen og valgte feiringen av Herrens dag, med en helt egen karakter. At de kristne var ferdig med sabbaten vitner bl. a. Barnabas' brev om (ca. 100) som går ut fra Isaias 1, 13: «Nymåne og sabbat, festlig forsam-

ling — jeg fordrar ikke urett og høytid» og han forklarer: «Hør hva Gud sier: «Ikke de noværende sabbatsdager er meg velbehagelige, men de som jeg har gjort, hvorpå jeg etter å ha brakt alt til ro, vil begynne med en ny åttende dag, hvorpå Jesus er oppstanden i glede. — Derfor feirer vi også den åttende dag, hvorpå Jesus er oppstanden i glede.» Denne symbolisme av den åttende dag har kanskje også bidratt til at søndagen er blitt til en hviledag. Også hos St. Ignatius († 107) ser vi at de kristne var ferdige med den jødiske sabbat: «Men de som har vendt de foreldede vaner ryggen og er kommet til den nye forventning, holder ikke mer sabbat, men feirer Herrens dag, den hvorpå livet er gjenoppstått. ... Ved dette mysterium har vi mottatt troen og holder vi ut for å bli funnet værdige til å bli Jesus Kristi, vår eneste lærers disipler.» — Den korte, men betydningsfulle bestenkelse med vievann før søndagens høymesse, som Kirken i de seinere århundreder har opprettet, er også et moment som ukentlig minner de kristne om deres egen oppstandelse ved dåpen, i etterfølgelse av Kristi oppstandelse. Denne høytidelighet stammer fra det åttende århundrede og kan takke sin opprinnelse den vannkilde (cantharus phialè) som befant seg i den gamle basilikkens atrium og som de troende brukte for å vaske sine hender i, før de begynte å feire de hellige mysterier. Dette utviklet seg seinere til bruken av vievannskar som de troende brukte for å dyppe sine fingrer i før de korset seg; enn videre det at presten vasket sine hender før den hellige messe. Vi må dra den slutning at søndagen også for oss er en sann gledesfest hvorpå vi minnes Kristi oppstandelse og likeledes vår egen oppstandelse fra syndens grav ved dåpen.

Brødets dag.

Vår Herres dag er en sann festdag, som fra begynnelsen av har stått i eucharistiens tegn. Den ble feiret ved brødets brytelse, d. v. s. ved den hellige messe og den hellige kommunion. På grunn av sin eucharistiske karakter kaller St. Chrysostomus den også «Brødets dag». Denne eucharistiske karakter viser seg allerede tydelig fra apostlenes gjerninger, og blir den eucharistiske feiring på søndagen utførlig beskrevet i den eldste kristne litteratur. I den hellige eucharistiske feiring så man tydelig høydepunktet for hele søndagens helligholdelse. Ved å feire oppstandelsen lot man seg øyensynlig lede av Jesu løfter: «Den som eter mitt kjød og drikker mitt blod, har et evig liv og jeg skal vekke ham opp på den ytterste dag» (Joh. 6, 54). Skriftet Didaché gir oss følgende beskrivelse: «Når I kommer sammen på Herrens dag skal I bryte brødet og si takksigelser (feire eucharistien) etter først å ha bekjent Eders synder forat Eders offer skal være rent. Men de som har uenighet med sin neste må ikke komme sammen så lenge de ikke har forsonet seg med hverandre forat Eders offer ikke skal bli besudlet. Dette er jo det ord som Herren har talt: «Overalt og alltid bør et rent offer framføres, for jeg er den store konge», sier Herren, «og mitt navn er vidunderlig blant folkene». En mer utførlig beskrivelse av søndagsmessen finner vi i St. Justinus' apologi: «På den dag som man kaller søndag, finner et møte sted av neskrifter (d. v. s. de hellige evangelier) eller profetenes

skrifter blir da forelest så lenge tiden tillater det. Etter forelesningen holder den som leder møtet, (d. v. s. biskopen eller presten) en preken som formaner og oppmuntrer til å gjøre alt dette skjønne. Så reiser vi oss alle og ber. Når vi er ferdig med bønner, bringes brød, vin og vann, og den som presiderer møtet sender likeledes bønner og takksigelser opp mot himlen med all sin styrke (forvandlingen eller konsekrasjonen) og folket istemmer «amen». No finner utdelingen sted og enhver får en del av det som er konsekret og hvorover den eucharistiske takksigelse er uttalt (kommunionen), og diakonene bringer det til dem som ikke er til stede». — Kirken har alltid bevart søndagens eucharistiske karakter og betraktet feiringen av den hellige messe som vesens-elementet for helligholdelsen av Herrens dag. Under stor synd befaler den oss å overvære den hellige messe om søndagen og ansporer oss kraftig til mottagelsen av den hl. kommunion, især på søndagen. Hvilken åndelig glede vilde det ikke være for oss om vi likesom de første kristne, forstod å helligholde søndagen på denne måte. Hvilken stor Guds herlighet, hvilken stor fordel for sjelen. Måtte Herrens dag spesielt få sin eucharistiske karakter tilbake.

Hviledag.

Herrens dag har allerede under de første kristne keiseres regjeringstid også vært en avgjort hviledag og blitt betraktet slik av både Kirken og samfunnet, Tertulian hadde tidligere ansportet til det. Vi har allerede nevnt den ottende dags symbolisme. Men den fornemste grunn til at Herrens dag ble betraktet som en hviledag, var utvilsomt at man holdt søndagshvilen som nødvendig for feiringen av gudstjenesten. Især måtte slavene være fri for arbeide hvis de skulde kunde oppfylle sine religiøse plikter. Men aldri har man krevet at man på Herrens dag skulde avholde seg fra all slags arbeide slik som det var skikk hos jødene, selv om Herrens dag på enkelte steder ble hviledag ved siden av sabbaten, og på andre steder samtidig med fredagen som dagen for Herrens død — det som især Konstantin vilde ha fremmet. — Søndagens helligholdelse er i praksis like så gammel som Kirken selv; men den har fått sin stadfestelse da den definitivt ble omskrevet og fastlagt både av den kirkelige og keiserlige lovgivning. Etter året 300 følger de forskjellige kirkelige lover som konsiliene har utstedt. Ved siden av den kirkelige lovgivning, ble i denne tid også utstedt keiserlige lover som utvilsomt har støttet Kirkens lover. En slik lov ble i året 325 utstedt av keiser Konstantin. Denne forbød all offentlig virksomhet på søndagen (og fredagen) og bestemte at soldatene skulde være fri for militærtjeneste. Keiser Theodosius forbød i året 386 alle sirkus- og teaterspill på søndagene. Dette ble også seinere utstrakt til å gjelde alle de høye festdager.

Helt fra begynnelsen var det knyttet en kollekt til søndagens messe. Hadde ikke også apostelen Paulus benyttet seg av møtet på Herrens dag til å samle penger i Galatien og Korinth til gavn for de hellige (d.v.s. de kristne) i Jerusalem som var blitt fattige? St. Justinus gir inntrykk av at en slik kollekt ble holdt regelmessig ved den eucharistiske feiring på søndagen. I den katolske Kirke har vi fremdeles kollekt under søndags-

Vær med på å skape den nye verden, med Gud og ikke mot Gud. - -

Av O. M. Thrap-Olsen.

Har vi mennesker et hjerte? Og funksjonerer det riktig? Anatomien sier ja — men jeg har ofte undret meg over hvor lite eller hvor innskrenket dette hjerte viser seg hos mange mennesker. Svært mange lever og virker et helt liv uten å bry seg særlig om dette indre Guds tempel hvorav så meget avhenger, d. v. s. hele deres moralske liv og vekst. Hvis vi alle vilde følge hjertets røst vilde vi bli ærligere og mer uselviske. Vi vilde alle kunde bli renere — — — Det vilde drive bort fordommer, trangsynthet, vrangsynthet og uselvstendighet, som no kveler vår tids mennesker. Vi vilde skape menneskeåndens revolusjon med Gud og ikke mot Gud.

Vi vilde oppnå en personlighetens frigjørelse og selvstendighet i kristen Ånd, hvor den virkelige frihet skulde kunde fødes på jorden under den største autoritet — Kristus. — Som alle vet, utgår det fra hjertet et helt nett av stråler som kalles kjærlighet og hjertevarme; og disse stråler kommer fra en indre glød: godhet og barmhjertighet, (Caritas) som alle mennesker, bevisst eller ubevisst, i forskjellig grad, besidder en del av. Fra det 19. og 20. århundre, siden materialismen med teknikken og mekanikken behersker verden, har menneskene likesom gått inn for å drepe denne ånd. Hjertets røst — med religion, moral, følelse, er kommet helt i bakgrunnen og materialismen og egoismen med en masse andre ismer er satt i høysetet. Under den fryktelige krig som vi no opplever høster vi frukten av alt det som de forrige generasjoner har sådd. I det små som i det store — millioner av mennesker har gitt avkall på hjerte for å dyrke utilitarisme, opportuniste og gevinst i motsetning til altruisme. Hver og én lukker seg inne i sin egocentriske festning. Hvorfor går vi da ikke heller alle inn for å samle mer glød og varme i våre hjerter? Slik at dette kunde bli en åre, et bål eller en virkelig kraftstasjon — — en trådløs telegraf hos hver og én av oss som stadig sender gode og barmhjertige tanker ut i verden. Vårt livs mål skulde være å bli overskuddsmennesker i ærlighet og godhet — istedenfor det motsatte som den største del i dag dessverre arbeider på. Sier ikke apostelen Petrus i Epistelen I, 4 «Dere må ha en

messen. Har vi ikke den samme takknemlighetsplikt å oppfylle mot Gud som de troende til hvem St. Chrysostomus talte? Derfor sømmer det seg at også vi ærer denne dag ved å gi en almisse for våre trengende brødre.

Dette var altså Herrens dag i den gamle Kirke med sin eucharistiske karakter, sin søndagshvile og almisse. Måtte de første kristne århundreders eksempel også besjele oss i våre dager.

brennende kjærlighet til hverandre, for kjærligheten, barmhjertigheten kan dekke mange synder». Den helige Angela som skapte St. Ursulas kongregasjon i det 16. årh. sa til sine søstre før hun utåndet: «Hold sammen i kjærlighetens bånd, idet dere deler alt med hverandre og støtter hverandre i Jesus Christus» —

Dette var bare en annen versjon av det første store bud om nestekjærligheten. — «O kjærlighetens under! når jeg elsker nesten av kjærlighet til Gud, forener jeg meg derved nærmere med Gud. Jeg trenger dypere inn i Guds mysterium, draget av Helligånden, som ransaker Guds dybder.» (A. J. Lutz «Skatten i akeren» side 82.)

Hvis vi taler om det åndelige klima i verden, så er vel den største klimatiske forskjell den som består mellom en vantro eller negativ natur og en troende. Her ligger også hovedårsaken til at der finnes så megen ufred og misforståelse i verden. «Vi er no vitne til så megen stolthet og løgn, så meget blodig begjær og misunnelse — så megen troløshet og alle andre krefter som truer med å ødelegge menneskeheten» (Skatten i akeren). Derfor må den nye tids opprop til ungdommen være: Skap en åndelig fornyelse! Gjør vår verden fri fra materialismens dogmer for at den kan få ny moralsk og fysisk kraft. Forsøk også engang dette!»

Hvorfor kan vi ikke føre en kamp for det godes seier bare med gode krefter eller rettere sagt — utfolde den største krigsenergi for alt godt og velgjørende, istedenfor bare å skape lidelser? Hvorfor skal der bare føres krig med kanoner og sverd og alle slags ødeleggende midler som utsletter både våre brødre og fiender, når verden så såre trenger det motsatte. No som menneskeheten etter flere tusen års erfaring, gjennom filosofene og litteraturen engang burde ha lært at ondtt bare avler ondt. At alene det gode tre gir god og varig frukt.

I dag som vi opplever at ikke troende og ikke religiøse mennesker også erkjenner denne sannhet som overbevisende og naturlig. De samme mennesker som ofte sier at de ikke tror at Jesus Kristus er Guds sønn og dog hevder at han er og blir det vidunderligste menneske som noensinne har eksistert. Så langt er altså no verden kommet. — — Men dette er ikke nok. Uten hjertets innflytelse er menneskelig forstand lite verd. No må det arbeides og skapes i denne overbevisning. Vårt liv er vanskelig og hardt nok å greie i fredstid uten krigskatastrofer! Og hvis da menneskene daglig vilde spendere noen få millioner på den gode sak og anvende den samme energi, som de no bruker for å slåss, på en oppbyggende måte — for å hjelpe og støtte hverandre uten misunnelse, og for å skape en lykkeligere framgang i verden — da skulde statene snart oppnå andre livsvilkår. En uenighet eller misforståelse skulde også i framtiden kunde ordnes rundt et bord istedenfor på slagmarken som mellom ville dyr.

Men den nye ammunisjon som folkene i så høy grad behøver, den må komme innenfra (ikke utenfra som hittil). Fra en ild som lærer dem å elske med deres hele hjerte og hele sjel — — og som hvis riktig benyttet kunde bringe den vidunderligste makt fra Guds evige kilde. En verdensmakt som lett erobret hele jorden og kunde lindre menneskeslektens smerter og lidelser på en hittil ukjent måte. Den makt som vår store Frit-

KATOLSK KRISTENLIV.

Tilegnet alle konvertitter.

(Forts.)

Vi skal tale om dem som kom til Kristi Kirke i sin ytterste syndenød. Kom, drevet av det siste håp om at det var her frelsen — i skriftestolen — for den synd de begikk om og om igjen og som red dem som en djevlsk mare. Og om dem som kanskje uten å vite eller ville det var midt ute i synden før de nesten selv ante det.

Begge disse står en dag overfor *fortvilelsen*. Illusjonens strålende boble er bristet, en bitter kynisme er alt som er igjen — de ser det går mot *avgrunnen*.

Går mot *avgrunnen* gjennom gripende og rystende rekker av fall og oppreisninger, synder og skriftemål, forsett og brudd som en dag ender i en djevlsk latter: no tror Gud der oppe visst ikke mer på «oppvekkelsen av fullkommen ager».

Langt ute toner *avgrunnen* fram.

Frafall..... til hva nytte, jeg er jo dog fortapt — — —

Selv mord..... det er ikke meget å myrde og det gjør jo bare ondt verre — Gud er til!

Drikke syndens beger til bunn, *beruse* seg i synd? *Beruse* seg..... man beruser seg ikke i etsende syre. Den onde lyst er død som *lyst*, men den brenner som *drift*.....

Forhåne, forbanne Gud — fornekte ham, kaste troen over bord — — umulig, det *gnager* jo som rotter inne i samvittigheten og det er jo *sant*, hvert eneste ord i religionen — — —

Misunnelsen mot de gode, rene, fromme sjeler — — og *vreden* over ikke å kunne være vantro, ikke å få lov

jof Nansen arbeidet for i hele sitt liv og som alle verdens sjeler trenger like meget som daglig føde. Deres virkelige daglige brød! ... Hvorfor vil da menneskene alltid fortsette å være rebeller og gjøre opprør mot den gode ånd — Guds ånd?

La oss alle straks begynne å ta fatt på å ofre noe av all vår egenkjærlighet og egeninteresse for hjertes røst. For kjærligheten — Gud — som taler inni oss. Vær ikke lunkne! Måtte hver og én av oss i det minste en stund på dagen finne tid til å tenke og ransake sitt hjerte. La oss motarbeide meget jag, hvis det hindrer oss fra å komme til besinnelse over oss selv og vår neste. For vi er ikke maskiner, og vil vi skape noe godt behøver vi alle en andaktstund i dagens strev. Vi må lære å koble av, ikke bare noen dager eller uker når vi tar ferie, men ofte i vårt hverdagslige liv — for der er som oftest behovet størst.

Alene den gode ånd kan skape utjevning, balanse og forsoning. Og når vi innser at alene den guddommelige livskraft — saften fra vintreet, er bestemmende for vår verdens sivilisasjon og framtid, da må hver og én av oss komme til å leve og handle ganske annerledes. — Vær sikker, at med denne overbevisning, med litt velvilje og især med Guds hjelp kan vi flytte bjerge — skape en ny tid og en ny vidunderlig verden.

til å ta det så lett vint som de mange som freidig og uten samvittighetsskrupler blåser Gud en lang marsj .....

Alt dette fra morgen til kveld og fra kveld til morgen, i klare tanker og dype drømmer så det går rundt for sinn og sanser — og så samtidig å skulle være naturlig, munter, vennlig —

På ny en rekke forsøk — alle med det gamle resultat. Tro på nåden, tro på sakramentene og dog synes det som om det bare er ord og tomme talemåter — — —

«Fortapelsens kar» — forutbestemmelse til Helvete — — — dette er det som skaper de sinnsyke og selvmorderne — dette er de nesten umenneskelige lidelser som fordrer vår dypeste ærefrykt og som er oss en forferdelig advarsel om hvor synden kan føre hen. Den ild kan skape genier, men det er sjelden — oftest brenner den en sjel opp til *resignasjonens* aske.

Og dette er ikke lyrikk og litteratur — hver eneste av disse tanker er hentet fra levende menneskers lepper — mennesker som med Paulus har lært at «vi har ikke kamp mot kjøtt og blod, men mot ondskapens åndelige hær under himlen» — mennesker som dertil har måttet føye redselen for følgene av sin synd — — for å bli et nummer i en forbryterprotokoll eller hospitaljournal.

Til de som har nådd bunnen i denne lidelsens bitre kalk har jeg et ord å si som *prest*, som menneske og som synder. Et ord fra Gud og på mitt hellige embets vegner. Et ord for hvis sannhet jeg innestår og hvis virkning jeg har sett de sterkeste prøver på:

«Om deres synder var røde som blod, de skal bli hvite som snø.» — «Jeg er kommet for å kalle syndere til omvendelse.» — «Jeg dømmer ingen.» — «Det er fullbrakt.» — «Stå opp, din tro har frelst deg» — — behøver jeg å fortsette rekken av Jesu ord til *syndere*?

De ord er sanne fordi den levende Gud selv har talt dem! Og han realiserer dem gjennom *sin* Kirkes sakramenter den dag i dag.

Fortvil altså ikke!

Jo større synder du er, dess dypere elsker Jesus deg. Jo lengre du er borte, dess mer lenges han etter deg. Og på hans vegne sier jeg deg at det ikke er så galt fatt som du tror. Du er ingen *Judas*, bare en svak *Petrus*. Vårherre har sluttet deg inn i sin død og lidelse, han har betalt også for deg. Du har ikke fornektet ham tross alle djevlelsens angrep — han kjennes enno ved deg som sitt syke, svake, trette barn — — — Jesus hjerte banker for deg om du enn ikke synes du merker det. Du så bare det sjette bud — det er jo om det vi taler her — og glemte det første.

Du var i fryktelige krefters vold, men det er en kraft som er større enn disse: kjærlighet til Gud.

(Forts.)

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo